

2023-10-19

TJÄNSTESKRIVELSE

Dnr: KFKS-2023-00193

Motion – Stoppa Östlig förbindelse

Motion den 20 februari 2023 av Alena Jukic m.fl., (V)

Förslag till beslut

Kommunstyrelsens stadsutvecklingsutskott föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.

Kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

Kommunfullmäktige avslår förslagen i motionen. Huvudskälet till avslaget är att Östlig förbindelse utgör en regionalt och nationellt angelägen infrastruktur som på längre sikt gynnar stadsutvecklingen samt kommunens och regionens utveckling i stort.

Sammanfattning av ärendet

Motionärerna yrkar att kommunen officiellt uttalar att Östlig förbindelse inte bör byggas och att kommunen tar initiativ till att riksintressepreciseringen upphävs.

Motionen har remitterats till natur- och trafiknämnden och kommunstyrelsen via kommunstyrelsens miljöutskott och kommunstyrelsens stadsutvecklingsutskott.

Östlig förbindelse är en föreslagen trafikunnel för väg-, buss- och spårtrafik under Saltsjön. Trafikunneln skulle binda samman söder och norr och sluta vägringen runt Stockholm samtidigt som tvärspårvägen från Sickla till Värtan skulle förlängas. Föreslagen sträckning var från Södra länken vid Sickla till Norra länken strax väster om trafikplats Värtan. Länken föreslogs gå i berget under Saltsjön utan intrång i Nationalstadsparken. En ny nationell transportplan presenterades av regeringen den 31 maj 2018 och Östlig förbindelse ingår inte i den. Trafikverket har därför avvecklat projektet Östlig förbindelse.

Östlig förbindelse är dock utpekad av Trafikverket som riksintresse för kommunikationer. Ett riksintresse för kommunikationer innebär att det ska skyddas mot åtgärder som påtagligt kan försvåra tillkomsten eller nyttjandet av anläggningen.

I Nacka kommuns mål och budget 2023-2025 gav kommunfullmäktige kommunstyrelsen ett särskilt uppdrag under 2023 att uppvakta regeringen med begäran att den återstartar planeringen och projekteringen av en Östlig förbindelse.

Ärendet

Förslagen i motionen

Vid kommunfullmäktiges sammanträde den 20 februari 2023 lämnade Alena Jukic (V) in en motion. I motionen föreslås följande:

- Att Nacka kommun officiellt uttalar att Östlig förbindelse inte bör byggas
- Att Nacka kommun tar initiativ till att det reservat som följer av Trafikverkets riksintresseprecisering upphävs

Beredning av motionen

Kommunstyrelsen har remitterat motionen till natur- och trafiknämnden och kommunstyrelsen via kommunstyrelsens miljöutskott och kommunstyrelsens stadsutvecklingsutskott. Juridik- och kanslistaben har utifrån natur- och trafiknämndens och kommunstyrelsens miljöutskotts synpunkter gjort en samlad bedömning av förslagen i motionen utifrån kommunstyrelsens perspektiv.

Natur- och trafiknämndens synpunkter på motionen

Natur- och trafiknämnden beslutade den 19 september 2023 att föreslå kommunfullmäktige att besluta att avslå förslagen i motionen om att kommunen dels officiellt uttalar att Östlig förbindelse inte bör byggas, dels tar initiativ till att riksintresseprecisering upphävs. Huvudskälet till avslaget är att Östlig förbindelse utgör en regionalt angelägen infrastruktur som på längre sikt gynnar stadsutvecklingens samt kommunens och regionens utveckling i stort.

I tjänsteskrivelsen till natur- och trafiknämnden anges trafikenhetens utredning och bedömning. Se nedan.

Östlig förbindelse är av vikt för Stockholmsregionen i stort då den sammanlänkar regionen över Saltsjö-Mälarsnittet för bil- och kollektivtrafik. Därigenom skapas förutsättningar för att ytterligare binda ihop Stockholms södra och norra regionhalvor. Tillsammans med Norra länken, Södra länken och Essingeleden bildar Östlig förbindelse en ringled runt Stockholms innerstad. Östlig förbindelse sammankopplar regionen och dess kärnor för att öka möjligheten till arbetspendling och för att avlasta citykärnan. I den regionala utvecklingsplanen, RUF5 2050, anges att om en östlig förbindelse byggs ökar kapaciteten i vägnätet i regionens östra delar. Det anges även att det kan bli aktuellt med spårtrafik i Östlig förbindelse. Östlig förbindelse innebär att nya resmöjligheter skapas i regionen, med förbättrade restider och tillgänglighet för många människor. Vidare bidrar Östlig förbindelse till en ökad robusthet och minskad sårbarhet i befintligt trafiksystem.

Fortsatt befolkningsökning och ekonomisk tillväxt förutsätter också utbyggnad av vägnätet. Även om Östlig förbindelse är till nytta för hela regionen tenderar särskilt den

ökade befolkningens transportbehov i den östra delen av regionen att bli än mer eftersatt om den inte realiserar. Östlig förbindelse i kombination med tunnelbana till Nacka bidrar till ökad tillgänglighet till och från kommunen, vilket i sin tur möjliggör fler bostäder och arbetsplatser i Nacka.

År 2016 utredde Trafikverket Östlig förbindelses troliga effekter på miljön, detta som underlag inför Länsstyrelsens beslut huruvida Östlig förbindelse bedöms innebära betydande miljöpåverkan eller inte. Effekter på exempelvis stads- och landskapsbild, kultur- och naturmiljö, påverkan under byggtid, buller och klimat studerades. Beslut togs av Länsstyrelsen att projektet innebär betydande miljöpåverkan vilket medför att höga krav ställs på fördjupade utredningar kring miljöpåverkan. År 2017-2018 arbetade Trafikverket med en lokaliseringstudie där olika sträckningar och alternativa lösningar för trafikplatser utreddes. Arbetet med en miljökonsekvensbeskrivning (MKB) påbörjades parallellt med lokaliseringstudien. Den trafiklösningen som Trafikverket förespråkade i Nacka innebär att anslutningen mellan Värmdöleden och Östlig förbindelse skulle ske under mark med tunnlar under bland annat Finnboda, Henriksdal, Svindersviken och Sickla. Se utbredningen av ungefärligt område för Östlig förbindelse i bild 1 nedan.

Bild 1. Utbredningen av riksintresset för Östlig förbindelse vid trafikplats Värmdövägen

Delar av anläggningen skulle placeras djupt under marken som bergtunnlar. Andra delar närmare marknivå eller anläggningarna ovan mark, vid anslutningarna mot Värmdöleden, skulle innebära påverkan på omgivningen. Se bild 2 nedan.

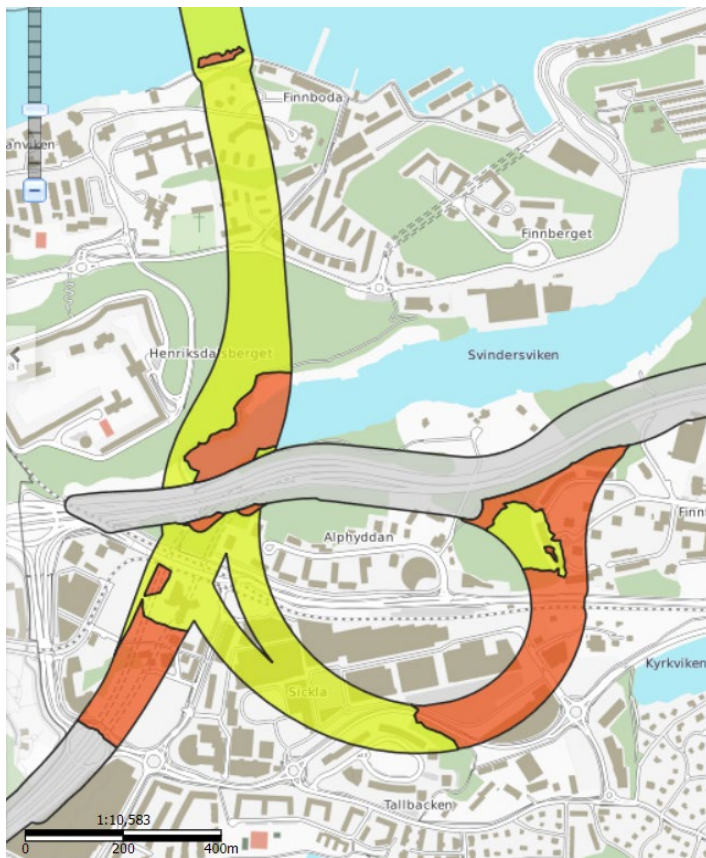

Bild 2. Östlig förbindelses trafikplats Värmdövägen och anläggningarnas bedömda djup under mark.

Däribland skulle rampanslutningarna kunna påverka Svindersvik som omfattas av ett riksintresse för kulturmiljövård. Nacka har framhållit till Trafikverket vikten av fördjupande utredningar kring miljöpåverkan och att effekterna på Svindersvik ska minimeras. Under slutet av 2018 utvecklades projekt Östlig förbindelse av Trafikverket till följd av att Östlig förbindelse inte var ett utpekat objekt i nationell plan. Projektering och fortsatt utredningsarbete kring miljökonsekvenser avstannade därmed.

År 2020 beställde Nacka kommun en trafikanalys för att kunna få ökad förståelse kring hur trafikflödena i Nacka skulle påverkas av Östlig förbindelse, se bilaga 2 *Trafikanalys Östlig förbindelse*. I analysen som har prognosår 2040 urskiljs en rad effekter på vägnätet. Väg 222 uppskattas få cirka 5 procent ökad belastning med trafik från Östlig förbindelse, jämfört med ett scenario utan Östlig förbindelse. Denna ökning kan ge fler växlingsrörelser vid trafikplats Kvarnholmen som kan riskera att ge en förstärkt flaskhals på lokalvägnätet. Trafikrörelserna från väg 222 till Södra länken bedöms däremot minska med cirka 15 procent vilket ger en avlastning på dagens flaskhals in till Södra länken. Flödet mot Södra länken ökar däremot med trafik vilket ger en totalt sett en ökning i södra länken västgående. Även mot Slussen minskar trafiken vilket ger avlastning av Henriksdalskorset och Stadsgårdsleden. Vad gäller Nackas vägnät och särskilt väg 222

uppskattas att belastningen primärt ökar under förmiddagens maxtimme, men till skillnad från ett prognosticerat år 2040 bedöms att belastningen totalt sett är lägre med Östlig förbindelse. Detta leder i sin tur till kortare restider med bil och något ökad kapacitet på vägnätet.

I Nacka kommuns främsta styrdokument *mål- och budget 2023-2025* har kommunfullmäktige gett kommunstyrelsen som särskilt uppdrag under 2023 att: Uppvakta regeringen med begäran att den återstartar planeringen och projekteringen av en Östlig förbindelse. I styrdokumentet beskrivs att Östlig förbindelses tillsammans med en ny tunnelbana till Nacka är viktiga åtgärder för att långsiktigt möta framkomlighetsutmaningar i regionen. Östlig förbindelse kommer också att innehålla en kapacitetsstark kollektivtrafik, troligtvis buss, men att även spårväg är möjlig.

Sammantaget bedömer Trafikenheten att förslagen i motionen bör avslås och att kommunen fortsatt bör verka för att Östlig förbindelse färdigprojekteras och byggs, vilket på längre sikt gynnar framkomligheten, stadsutvecklingen samt kommunens och regionens utveckling i stort.

Kommunstyrelsens miljöutskotts synpunkter på motionen

Kommunstyrelsens miljöutskott beslutade den 23 augusti 2023 att föreslå kommunfullmäktige att avslå förslagen i motionen. Huvudskälet till avslaget är att Östlig förbindelse utgör en regionalt angelägen infrastruktur som på längre sikt gynnar stadsutvecklingen samt kommunens och regionens utveckling i stort.

I tjänsteskrivelsen till kommunstyrelsens miljöutskott anges enheten för strategisk stadsutvecklings utredning och bedömning av förslagen i motionen. Se nedan.

Östlig förbindelse är av vikt för Stockholmsregionen i stort då den sammanlänkar regionen över Saltsjö-Mälarsnittet för bil- och kollektivtrafik. Därigenom skapas förutsättningar för att ytterligare binda ihop Stockholms södra och norra regionhalvor. Tillsammans med Norra länken, Södra länken och Essingeleden bildar Östlig förbindelse en ringled runt Stockholms innerstad. Östlig förbindelse sammankopplar regionen och dess kärnor för att öka möjligheten till arbetspendling och för att avlasta citykärnan. Betydelsen av detta framgår av den regionala utvecklingsplanen, RUF 2050. Satsningar på Förbifart Stockholm och Tvärförbindelse Södertörn tillsammans med Norrortsleden är också viktiga element för att knyta samman de regionala stadskärnorna med varandra. Utan Östlig förbindelse uteblir dock helheten då det inte finns någon motsvarande östlig sammanlänkning i regionen. Östlig förbindelse innebär att nya resmöjligheter skapas i regionen, med förbättrade restider och tillgänglighet för många människor. Vidare bidrar Östlig förbindelse till en ökad robusthet och minskad sårbarhet i befintligt trafiksystem.

En förbättrad sammankoppling av regionhalvorna skapar goda förutsättningar för en tillgänglig, breddad och dynamisk arbetsmarknad och möjlighet att förstärka företagens utveckling. Befolkningsmässigt bor det ungefär lika många människor norr som söder om den centrala regionkärnan, medan två tredjedelar av arbetsplatserna är koncentrerade till den norra delen. Att utveckla sammankopplingen mellan regionhalvorna genom Östlig förbindelse förstärker möjligheterna att utveckla de olika regionala stadskärnorna med etablering av företag och verksamheter. Det möjliggör för ökade företagsetableringar och en utvecklad inomregional och storregional arbets- och utbildningspendling mellan delområden och regionala stadskärnor. I förlängningen skapar det också förutsättningar för att stärka de innovativa stråken i regionen med förbättrade förutsättningar för kunskapsförsörjning.

Fortsatt befolkningsökning och ekonomisk tillväxt förutsätter också utbyggnad av vägnätet. Även om Östlig förbindelse är till nytta för hela regionen tenderar särskilt den ökade befolkningens transportbehov i den östra delen av regionen att bli än mer eftersatt om den inte realiserar. Östlig förbindelse i kombination med tunnelbana till Nacka bidrar till ökad tillgänglighet till och från kommunen, vilket i sin tur möjliggör fler bostäder och arbetsplatser i Nacka.

Östlig förbindelse kan också bidra till att förbättra luften i Stockholms innerstad. Koldioxidutsläppen behöver dock minska för att nå klimatmålen. Forskning visar att utbyggnad av väginfrastruktur ökar bilanvändning och därmed koldioxidutsläppen. Enligt Nackas koldioxidbudget står transportsektorn idag för den största delen av kommunens koldioxidutsläpp. För att hålla nere utsläppsnivåerna är det angeläget att Östlig förbindelse förses med effektiva och konkurrenskraftiga kollektivtrafiklösningar. För att ytterligare minska den klimatpåverkan som Östlig förbindelse kan medföra är det viktigt att utbyggnaden sker på ett sätt och med metoder som minskar klimatpåverkan. Det kan exempelvis handla om lokal masshantering och val av byggmaterial.

Under åren 2012 – 2018 hade Trafikverket regeringens uppdrag att genomföra en planläggning för och projektering av Östlig förbindelse. I samband med att Nationell plan för transportinfrastrukturen för perioden 2018 – 2029 beslutades i maj 2018 utgick projektet, och pengarna kopplat till detsamma, vilket resulterade i att Trafikverket avslutade arbetet med planläggning och projektering. Östlig förbindelse är dock utpekad av Trafikverket som riksintresse för kommunikationer. År 2022 preciserades riksintresset i syfte beskriva det mer i detalj. Preciseringsen utgör ett underlag för fysisk planering och tillståndsprövning. Den utgör även ett underlag för länsstyrelsen när riksintresset ska bevakas och avvägning göras mellan olika intressen och behov. Ett riksintresse för kommunikationer innebär att det ska skyddas mot åtgärder som påtagligt kan försvåra tillkomsten eller nyttjandet av anläggningen.

Riksintresset försvårar bostadsbyggandet i Sickla och skapar osäkerhet kring stadsutvecklingen vilket kan hota Nackas avtal med staten gällande åtaganden om bostadsbyggande i samband med tunnelbaneutbyggnaden. Med en färdigprojekterad Östlig förbindelse kan skyddsområdena kring riksintresset minskas och inverkan på Nackas stadsbyggnad minimeras.

Sammantaget bedömer enheten för strategisk stadsutveckling att förslagen i motionen bör avslås. Nacka kommun bör fortsatt föra dialog om avvägningarna mellan stadsutveckling och påverkan på riksintresset med länsstyrelsen och Trafikverket. Vidare bör kommunen verka för att Östlig förbindelse färdigprojekteras och byggs, vilket på längre sikt gynnar stadsutvecklingen samt kommunens och regionens utveckling i stort. I mål och budget 2023-2025 framgår också att kommunen ska uppvakta regeringen med begäran om återstart av planering och projektering av en Östlig förbindelse.

Juridik- och kanslistabens utredning och bedömning

Östlig förbindelse är en föreslagen trafiktunnel för väg-, buss- och spårtrafik under Saltsjön. Trafiktunneln skulle binda samman söder och norr och sluta vägringen runt Stockholm samtidigt som tvärspårvägen från Sickla till Värtan skulle förlängas. Föreslagen sträckning var från Södra länken vid Sickla till Norra länken strax väster om trafikplats Värtan. Länken föreslogs gå i berget under Saltsjön utan intrång i Nationalstadsparken. En ny nationell transportplan presenterades dock av regeringen den 31 maj 2018 och Östlig förbindelse ingår inte i den. Trafikverket har därför avvecklat projektet Östlig förbindelse.

Östlig förbindelse är dock utpekad av Trafikverket som riksintresse för kommunikationer. Ett riksintresse för kommunikationer innebär att det ska skyddas mot åtgärder som påtagligt kan försvåra tillkomsten eller nyttjandet av anläggningen. Juridik- och kanslistaben instämmer i kommunstyrelsens miljöutskotts bedömning att det utpekade riksintresset försvårar bostadsbyggandet i Sickla och skapar osäkerhet kring stadsutvecklingen, vilket kan hota Nackas avtal med staten gällande åtaganden om bostadsbyggande i samband med tunnelbaneutbyggnaden. Med en färdigprojekterad Östlig förbindelse kan skyddsområdena kring riksintresset minskas och inverkan på Nackas stadsbyggnad minimeras.

I Nacka kommuns mål och budget 2023-2025 gav kommunfullmäktige kommunstyrelsen ett särskilt uppdrag under 2023 att uppvakta regeringen med begäran att den återstartar planeringen och projekteringen av en östlig förbindelse. I mål och budget 2023 – 2025 anges följande. För att vardagen ska fungera måste det vara lätt och bekvämt att resa både i Nacka och till och från Nacka. Kommunen ska verka för ett Nacka som hänger ihop genom hållbara kommunikationer, vägar och kollektivtrafik så att Nackaborna kan få vardagspusslet att gå ihop utan köer och trängsel. Det är angeläget med satsningar på

trafiken för att vi ska klara tillväxten och bostadsbyggandet. Nacka ska vara pådrivande för att Östlig förbindelse kommer till stånd så snart som möjligt.

Juridik- och kanslistaben instämmer i natur- och trafiknämndens och kommunstyrelsens miljöutskotts bedömningar att förslagen i motionen bör avslås. Huvudskälet till avslaget är att Östlig förbindelse utgör en regionalt och nationellt angelägen infrastruktur som på längre sikt gynnar stadsutvecklingen samt kommunens och regionens utveckling i stort.

Ekonomiska konsekvenser

Förslag till beslut innebär inga direkta ekonomiska konsekvenser för kommunen.

Konsekvenser för barn

Förslag till beslut innebär inga direkta konsekvenser för barn.

Handlingar i ärendet

Tjänsteskrivelse den 19 oktober 2023

Bilagor

1. Motionen
2. Protokollsutdrag från natur- och trafiknämndens sammanträde 2023-08-29
3. Protokollsutdrag från kommunstyrelsens miljöutskotts sammanträde 2023-08-23

Christopher Arontaus
Kanslichef
Juridik- och kanslistaben

Julia Tham
Utredare
Juridik- och kanslistaben